

Davvisámegiela čállinvuohki

Sámiid X. konfereansa mii dollojuvvui Árrjátluovis 20.-22.16.1978, dohkkehii davvisámegiela oktasaš čállinvuogi. Davvisámegiela čállinvuohkái bohte dárkkistusat maid Sámi giellalávdegoddi ja Sámeráddi dohkkeheigga 1984:s.

Dan rájes galge davvisámegiela oktasaš čállinvuogi njuolggadusat čuvvojuvvot sihke oahpahusas ja buot almmolaš doaimmain.

Organisašuvnnat mat čálle vuollái davvisámegiela čállinnjuolggadusaid vuoddodokumeantta ledje Norgga Sámiid Riikasearvi, Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvi, Ruota Sámiid Riikasearvi, Same-Åtnam ja Sámi Parlameanta.

Álgobáliid sáhtii dohkkehit ea sadjái æ dehe eä gos dat vuohki lei nanus, goit ládiin...

Teknikkalaččat sáhtii álgobáliid čállit juogo š č ž dehe ś ć ź.

-ij- jietna čállojuvvo –ii- álo, sihke sáni siste ja gehčosiin ja maiddái ovtastávvalsániin.

Dát galgá leat oahppogirjiid norbma.

Suopmanerohusat galget maid sáhttet bohtit ovdan dárbbu mielde, omd. báikenamat ja girjjálašvuodas.

Ovdalaččas leat davvisámegielas eará čállinvuogit. Báhppa Knut Leem lei vuosttaš gii ovddidii davvisámegiela čállinvuogi, 1700-logu álgogeahčen. 1800-logus lei okta eará báhppa, Nils V. Stockfleth, ráhkadan fas eará čállinvuogi, mas ledje sámi bustávat. Mañnel ovddidii professor J.A Friis fas eará čállinvuogi mii geavahuvvui ee. sálbmagirjiin ja stuora davvisámegiela sátnegirjiis mii almmuhuvvui 1887. Konrad Nielsen ráhkadii hui dárkilis čállinvuogi Finnmárkku sámegiela vuodul, mii lea su stuora sátnegirjiin ja giellaoahppa girjiis mii almmuhuvvui 1926-1929 áigodagas. 1948 ovddideigga Knut Bergsland ja Israel Ruong oktasaš davvisámegiela ortografii ja Guovdageainnu suopmana mielde. 1930- logus Paavo Rivila ovddidii ortografii ja mii geavahuvvui Suomas. Dan divodii Erkki Itkonen 1950-logus. 1970-logus Sámi giellalávdegoddi ráhkadii oktasaš davvisámegiela čállinvuogi Norgii, Ruttii ja Supmii, ja mii mañnel dohkkeheami jagi 1979 lea leamaš anus buot golmma riikkas.

Davvisámegiela juohkit golmma suopmanjovkui:

- 1) Siseatnama suopmanjovkui dehe Finnmárkku suopmanjovkui, mas leat oarjesuopmanat ja nuortasuopmanat. Siseatnama dehe Finnmárkku sámegiela sáhtta juohkit oarje- ja nuortasuopmaniidda. Oarje- ja nuortasuopmaniid suopmanrádji manná gaskal Šuošjávri, Guovdageainnu suohkanis ja Suoidneroddu, Kárašjoga gielddas.
- 2) Durdnosa suopmanjoavku (Durdnosa sámegillii): Ruotas Čohkkirasa ja Girjása suopman, Suomas Eanodaga oarjesuopman ja Norggas Ofuohtas gitta Ivgui ja Ráisii.
- 3) Mearrasámiid suopmanjovkui (Mearrasámegillii). Mearrasámegiela hupmet Várjjagis, Riehppovuonas ja Návuoas (Oarje-Finnmárkkus, Davvi-Romssas).

Davvisámegiela alfabehtas leat dát bustávat: a, á, b, c, č, d, đ, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, ŋ, o, p, r, s, š, t, ʈ, u, v, z ja ž. Muđui leat dát diftongat: ea, ie, uo, oa.